

τάς δυσκολίας της ἡ ἐπιβολή νέας φορολογίας.

Οἱ ἐνταῦθα φίλοι ἤθελον, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν συνήθειαν, νὰ μᾶς φιλοξενήσωσιν, ἀλλ' ἐπροτιμήσαμεν νὰ μείνωμεν εἰς τὸ μικρὸν «Ξενοδοχεῖον τοῦ ὕπνου», ὅπου ἀπεθέσαμεν τὰ πράγματά μας. Τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν φέρει καὶ τὸ ἄλλο τῆς πόλεως ξενοδοχεῖον, πράγματι δὲ ἀμφοτέρων ὁ προσρισμὸς περιορίζεται εἰς τὸ νὰ κοιμίζωσι τοὺς ξένους. Διὰ τὸ νὰ κοιμίσωσι δὲ ὅσῳ τὸ δυνατόν περισσοτέρους δὲν ἐνοικιάζουσι δωμάτια, ἀλλὰ κλίνας. Εὐτυχῶς εὐρέθη δι' ἡμᾶς δωμάτιον διαθέσιμον περιέχον τρεῖς μόνον κλίνας, τῶν ὁποίων ἐλάβομεν κατοχὴν, ὡς νὰ εἴμεθα εἰσέτι εἰς τὸν κοινὸν ἐπὶ τῆς Πάρου κοιτωνίσκον μας. Αἱ σινδόνες εἶναι καθαρώταται καὶ τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιώδες.

Τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ φαγητοῦ κεῖται παραπλεύρως τοῦ ὑπνωτηρίου μας, ἐδειπνήσαμεν δ' ἐκεῖ ἐξαιρετα, πλησίον τῆς ἐστίας ὅπου ἔβραζε τὸ πιλάφι μας, ὑπηρετούμενοι ἀπὸ τὸν φουστανελοφόρον μάγειρον. Εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος γνησίας καὶ ἀδόλου. Δὲν ἔχομεν καθὼς εἰς Ἀθήνας Γαλλικοὺς δῆθεν κατκλόγους φαγητῶν, οὔτε ὑπηρέτας φέροντας λευκὸν δῆθεν λαιμοδέτην.

Σοῦ γράφω ἐκ τοῦ ξενοδοχείου, ἐπὶ τραπέζης εἰς ἄλλας χρήσεις προωρισμένης, οὐχὶ ἐντὸς τοῦωματίου μας ὅπου κοιμῶνται οἱ συνοδοιπόροι μου, ἀλλ' εἰς τὸν διάδρομον ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου εἶναι αἱ θύραι τῶν ὑπνωτηρίων. Οὕτω δὲ μοι ἐδόθη, σήμερον κατὰ πρῶτον, νὰ ἴδω φουστανελοφόρους μὲ τὰ νυκτικά των. Χρεωστῶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι φαίνονται ωραιότεροι τὴν ἡμέραν.

[Ἔπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Δ'

Ἡ οἰκία τοῦ Χασάν ἐφένδης, τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτης, ἔκειτο εἰς μίαν τῶν στενωτέρων ὁδῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Πλησίον τῆς οἰκίας του εὐρίσκειτο καὶ τὸ κυριώτερον τέμενος τῆς πόλεως, ὅπερ εἶχε λάθει, ὡς ἔλεγον, παρὰ τοῦ Ταχῆρ Μουράτη, ἀγίου ἀνδρὸς προσφιλοῦς εἰς τὸν προφήτην, τὸ προνόμιον τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ ἀσύλου. Πρὸς ἄλλοπίστου δὲν ἐπετρέπετο νὰ πατήσῃ εἰς τὸν ἱερόν ἐκεῖνον χώρον. Πτωχὸς πλάνης ἐβραῖος, ὅστις ἐτόλμησε ποτὲ εἶς ἀγνοίας νὰ βεβηλώσῃ τὸν ἱερόν περιβόλον, ἀπηγγονίσθη ἄκριτος εἰς τὸν πυλῶνα τοῦ φουρίου.

Ἦτο περὶ δύοσιν ἡλίου καὶ ἡ λιγυρὰ φωνὴ τοῦ κήρυκος τῆς πίστεως ἐτόνιζεν ἀπὸ τοῦ πτερυγίου τοῦ μιναρὲ τὰ σοβαρὰ καὶ πλήρη μελαγχολίας ἐκεῖνα ἔπη, ἅτινα οὐς ἀπίστου οὐδέποτε δύναται ἄνευ φρίκης ν' ἀκούσῃ *Λά-ιλ-λάχ-ιλ-ἄλλάχ*, βὲ *Μωχαμέτ ρεσοῦλ-ουλ-λάχ*. «Εἰς εἶναι ὁ Θεός, καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης του».

Ἦτο παρασκευή, ἡμέρα ἑορτῆς, καθ' ἣν αἱ πέντε νενομισμένοι προσευχαὶ τελοῦνται πομπωδέστερον...

Ὅτε ἐνωτίσθη τοὺς εὐμόλπους καὶ ἡχηροὺς ἐκείνους φθόγγους ὁ Χασάν ἐφένδης, ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ τάπητος τοῦ σοφᾶ τὸ βιβλίον τοῦ Σερῆ, ὅπερ νυχθημερὸν ἐμελέτα, καὶ ἐγερεθεὶς περιεβλήθη τὴν μηλωτὴν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ προκύνημα.

Μόλις οἱ πιστοὶ εἶχον συνελθῆ καὶ ἤρχισαν τὰς συνήθεις ἐπὶ τῆς ψιάθου γονυκλισίας, πρῶτοῦ ἀκόμη τις ἐκ τῶν δερβισῶν νὰ φθάσῃ εἰς βαθμὸν ἐνθουσιώδους παραζουσμῶ, ὥστε νὰ ἐκβάλλῃ ἀφροὺς ἐκ τοῦ στόματος, νεαρὸς Τοῦρκος εἰσηλθὲν ὀρμητικὸς, καὶ τόσον ἐξέκαλλος ἐφαίνετο, ὥστε ἐλησημόνησε νὰ ἀφήσῃ τὰ σάνδαλα παρὰ τὸν οὐδὸν τῆς θύρας καὶ εἰσηλθὲν ὑποδεδεμένος εἰς τὸ τέμενος. Οἱ πιστοὶ ἀνέκυψαν ἐκπληκτοί, καὶ οἱ ἐνθερμότερον δεόμενοι ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς εὐσεβοῦς ἐκείνης προσηλώσεως.

— Τί εἶναι; ἠκούσθη ψιθυρισμός.

— Κλέφταις! Κλέφταις ἔρχονται! ἔκραζεν ὁ ἄριτ εἰσελθών.

— Κλέφταις! ἐπανάλαβον διάφοροι φωναί.

Ἡ ἐκπληξὶς ὀλόκληρος δὲν εἶχεν ἐκφραστῆ ἀκόμη. Ἀκτὶς φωτὸς δὲν εἶχεν εἰσδύσῃ εἰς τὰς διανοίας ταύτας, ὥστε νὰ κατανοήσωσι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἔλθωσι κλέφταις εἰς τὴν πόλιν. Καὶ συγχρόνως εἰσηλθὲν ἀνὴρ φρωῶν λερῆν φουστάνελλα, κρατῶν γυμνὸν ξίφος εἰς τὴν δεξιάν, μελαψὸς τὴν χροιάν, πελώριος, τὸ ἀνάστημα, ἔχων μακρὰν κόμην περὶ τοὺς ὤμους. Κατόπιν αὐτοῦ ἐφάνη δεύτερος καὶ τρίτος κλέφτης.

Οἱ μουσουλμάνοι ἔρρηξαν λυσσώδεις κραυγὰς φρίκης καὶ μίσους. Ἡ ἀγανάκτησις διὰ τὴν βεβηλώσιν, ἡ ἰδέα πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἔλθῃ ἄπιστος νὰ βεβηλώσῃ τῶν ἱερῶν χώρων, ἐπνιγε πᾶν ἄλλο αἶσθημα.

— Ἐξώ! ἔξω! ἔξω ἀπ' ἐδῶ! ἠκούσθησαν ὠρούμεναι συμμιγεῖς κραυγαί.

Ἄλλ' ὁ ὑψηλὸς φουστανελοφόρος πάλλων τὸ ξίφος ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ ἀπειργῶν τοὺς ἀόπλους μουσουλμάνους, ὅσοι ἐπρόλαβον ν' ἀνορθωθῶσιν, ἦλθε κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Χασάν ἐφένδην καὶ τῷ εἶπε:

— Σὺ εἶσαι ὁ κατῆ τῆς Ἄρτης;

— Ἐγώ, ἀπήντησεν ἐμβρόντητος ὁ Χασάν.

— Σηκώσου, πάμε, τῷ εἶπεν ὁ κλέφτης.

Καὶ τὸν ἔσυρε διὰ τῆς βίας. Οἱ δύο σύντροφοὶ τοῦ προσελθόντες τὸν ἐβοήθησαν.

Εἰς ὀλίγας στιγμὰς τὸ συμπλέγμα εἶχε διασκελίσει τὸν οὐδόν. Ὁ πρῶτος κλέφτης προσπορεύετο σύρων καὶ τὸν κατῆν, καὶ οἱ δύο σύντροφοὶ τοῦ ἠκολούθουν ὀπισθοβατόντες, ἀμυνόμενοι διὰ τῶν ξιφῶν κατὰ τῶν μουσουλμάνων, ὅσοι ὤρμησαν νὰ ἐπιτεθῶσιν ἄοπλοι.

Ὅτε ἐξῆλθον εἰς τὸν περίβολον, ὅστις ἀπέτελει πολυάνδριον πλήρες τάφων καὶ μνημείων, περιβαλλομένων ὑπὸ τινων κυπαρίσσω, ἀνεζήτουν τινὲς λίθους νὰ ἐπιτεθῶσιν. Ἄλλοι, ὅσοι κατῶκον ἐγγὺς τοῦ τζαμίου, ἔσπευσαν εἰς τὰς οἰκίας των νὰ λάθωσιν ὅπλα. Ἄλλ' οἱ τρεῖς κλέφται εἶχον πολὺ ἀνοικτὸν τὸ βῆμα. Ὅτε ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγον καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, οἱ δύο σύντροφοι ἐσχημάτισαν διὰ τῶν χειρῶν φορεῖον, καὶ ἔβαλαν τὸν Χασὰν νὰ καθίσῃ ἐπ' αὐτοῦ, ὁ δὲ πρῶτος κλέφτης ἐβάδιζεν ἀτάραχος. Ἄλλὰ τότε ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν πολυάριθμον ἄθροισμα ἐνόπλων Τούρκων. Συγχρόνως δὲ ἠκούσθη κραυγὴ

— Χτυπάτε *μονόματα* !

Τῷ ὄντι ὁ Χρῆστος Μηλιόνης (διότι ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς εἰσβολῆς) δὲν συνείθιζε νὰ κάμνῃ ἀτελῆ σχέδια. Ἐμίσει τὴν βραδεῖαν μεταμέλειαν καὶ διὰ τοῦτο ἐπρωτίμα νὰ προνοῇ καλῶς τὰ ἐνδεχόμενα. Προτοῦ ν' ἀποφασίσῃ τὸ τολμηρὸν τοῦτο διάβημα, εἶχε φροντίσει νὰ ἐπίσημ χριστιανούς τινας ἐπικούρους ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐξ ἐκείνων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα οἱ *μονόματα*, οἵτινες δὲν ἦσαν κυρίως ἀρματοῦλοι, ἀλλὰ εἰρηνικοὶ ἀγρόται, δὲν ἀπηξίουσαν ὅμως νὰ ζῶνται ἐνίοτε τὴν σπάθην, ὡσάκις εἶχον ἀφορμὴν νὰ βαρυνθῶσι τὸ μονότονον ἔργον των. Οὗτοι οἱ ἄνδρες εἰνῆδρευον ἐξωθεν τῆς πόλεως περιμένοντες τοὺς συντρόφους. Οὗτοι οἱ *μονόματα* ἀπήντησαν εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν Τούρκων διὰ βραχέου καὶ ἀνδρικοῦ πυρός.

— Χτυπάτε, *μονόματα* ! ἔκραζεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης.

Καὶ ἠκούετο τὸ καρουφύλλι βροντῶν, καὶ ὁ Μηλιόνης ἐγέμιζε μὲ τὴν μίαν χεῖρα, καὶ ἐκένου μὲ τὴν ἄλλην, καὶ οἱ *μονόματα* ἠμιλλῶντο νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ταχύτητα τὸν ἀπαράμιλλον τοῦτον μαχητῆν. Ὅσον διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σκοποῦ, οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀτρομήτους, οἵτινες ἐπαξίως ἐπωνομάσθησαν *μονόματα*.

Ὅσον κρατερὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ καταδίωξις τῶν Τούρκων, ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, ἡ νύξ ἐπιπτε, τὸ βεῦμα καὶ ὁ κρημνὸς ἐβοήθει τοὺς ἀποχωροῦντας, καὶ οἱ *μονόματα* εὐκόλως δὲν κατεβάλλοντο. Πᾶσα βολὴ *μονοματίου* ἐμετρεῖτο μὲ μίαν κεφαλὴν Τούρκου πίπτουσαν. Σπανίως ἠκούσθη ν' ἀστοχῆσῃ τοῦ σκοποῦ οἱ γενναῖοι οὗτοι ὄρεινοί.

Μετ' ὀλίγον οἱ διώκται ἐτράπησαν εἰς ἄτα-

κτον φυγὴν ἀποβαλόντες νεκροὺς περὶ τοὺς δέκα. Ἐκ τοῦ κλεφτικοῦ δύο ἢ τρεῖς ἔπεσον.

Ὁ Μηλιόνης εἶχεν ὑπολογίσει ὀρθῶς. Ἐνα Ἀκαρναῖνα τὸν ἐστάθμισε μὲ τρεῖς Τούρκους καὶ ἤμισον. Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων λαμπρῶς ἀνεδείχθη, καὶ πάλιν ἡ δεδοκιμασμένη ἐμπειρία τοῦ ἀρχηγοῦ.

Ε'.

Παράδοξος τρόμος εἶχε διαδοθῆ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας εἰς τὰς τουρκικὰς κοινότητας τῆς Ἀρτης καὶ τῶν ἐγγὺς μερῶν, ὅτε ἐγνώσθη ὅτι πλὴν τοῦ κατῆ τῆς Ἀρτης, ὃν τόσον παραβόλως εἶχεν ἀρπάσει ὁ φοβερὸς κλέφτης τῆς Ἀκαρνανίας ἐξ αὐτοῦ τοῦ τζαμίου, ὅπου τὸν εὔρε προσευχόμενον, δύο ἄλλοι Τούρκοι ἐκ πλησιοχώρου κώμης ἀπήχθησαν αὐθημερὸν αἰχμάλωτοι. Οἱ ἐκτελέσαντες τὸ δεύτερον τοῦτο ἀνδραγάθημα ἦσαν οἱ αὐτάδελφοι Μῆτρος καὶ Λάμπρος Τσεκούρας, σύντροφοι τοῦ Μηλιόνη ἀμφοτέρω.

Τὸ περιεργότερον εἶναι ὅτι, ὡς ἀπεδείχθη ὕστερον, τοὺς δύο τούτους ἀγάδες, κατὰ λάθος τοὺς ἀπήγαγον οἱ ῥηθέντες κλέφται. Ἐκεῖνοι οὐς εἶχον σκοπὸν νὰ συλλάθωσιν ἦσαν ἄλλοι, ὁ Χαλλῆλ, ὁ ἄρπαξ τῆς Βάσωσ, καὶ ὁ σύντροφός του Ἐμίν, ὅστις τὸν εἶχε βοηθήσει εἰς τὴν ἀρπαγὴν. Ἄλλὰ τὰ γενόμενα δὲν ἀπογίνονται. Εἴτε κατὰ λάθος τοὺς ἠχμαλώτισαν, εἴτε ἀπήγαγον αὐτοὺς μὴ εὐρόντες τοὺς ζητούμενους, τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι καὶ ἄλλοι δύο Τούρκοι πλὴν τοῦ κατῆ ἦσαν αἰχμάλωτοι εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας.

Ἐν πρᾶγμα ἐλύπησε τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ὅτι οἱ δύο Τσεκουραῖοι, οἱ ἄριστοι ἐκεῖνοι σύντροφοι, δὲν κκτώρθωσαν νὰ τοῦ φέρωσιν αὐτὸν τὸν Χαλλῆλ εἰς τὰς χεῖράς του. Ἄλλὰ τί νὰ πράξῃ; Αὐτὸς ἐπρωτίμησε νὰ μεταβῇ εἰς Ἄρταν, καὶ ν' ἀρπάσῃ τὸν κατῆν, ὡς δυσκολώτερον τὸ πρᾶγμα. Δὲν ἠδύνατο νὰ προῖδῃ ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ Τσεκουραῖοι δὲν ἔμελλον νὰ εὔρωσι τὸν Χαλλῆλ εἰς τὴν ἐπαυλίν του. Ἄλλὰ περὶ τούτου ἐσκόπει τάχιστα νὰ ὀργανίσῃ ἐκστρατεῖαν.

Ὁ ἀτυχὴς Νίκος δὲν ἐτόλμα νὰ κλαύσῃ ἐνώπιόν του. Διότι εὐρίσκετο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ κλέφτου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκεῖνης, καθ' ἣν ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις τοῦ κατῆ, μεθ' ἣν ὁ Νίκος ἔκραζεν εἰς τὸν ἀπορφανισθέντα πενθερὸν του «Θάρρος» ! καὶ ἔλαβε τὴν ὁδὸν τοῦ ὄρους, ὅπως μεταβῇ καὶ κομίσῃ τὸ ἄγγελμα εἰς τὸν κλέφτην. Ὁ Μηλιόνης ὅτε ἔμαθε τὸ ἀτύχημα τῆς ἀναδεκτῆς του, οὐδὲν εἶπεν, ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ἐξετόξευτε κεραυνὸν ὀργῆς. Πέντε μόλις παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ δεξιὸς ἐρμηνευτῆς τοῦ Κοραίου εὐρίσκετο εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ.

Ὁ κατῆς δὲν ἀνησυχεῖ πολὺ, διότι δὲν τὸν ἐκακοποιούν. Ἠλπίζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ σώσῃ

τὴν ζωὴν του ἀντιλύτρων. Ἄλλὰ περὶ τούτου δὲν εἶχεν ἀποφασίση ἀκόμη ὁ Χρῆστος.

Ὅσον διὰ τὸν Κώστα, οὗτος εἶχεν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τῆ ἀυθορμήτῳ ἐπινεύσει τοῦ Κατῆ, τὴν ἐπαύριον εὐθὺς τῆς καθείρξεως. Ὁ Μηλιόνης τῷ εἶχε παρκαγγεῖλη λάθρα νὰ φύγη νύκτωρ ἐκ τοῦ χωρίου, καὶ νὰ πορευθῆ πανοικεῖ μακρὰν ὁδόν, εἰς τινα κολλήγαν του νὰ καταφύγη, διότι αὐτὸς εἶχεν ἀπόφραξιν νὰ τιμωρήσῃ σκληρῶς τὸν κατῆν. Ἡδύνατο ὁ Κώστας καίπερ ἠδικημένος, νὰ κινδυνεύσῃ καὶ αὐθὺς ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, καὶ διὰ τοῦτο ὑπήκουσεν.

Ἡ δὲ Βάσω ἡ δύστηνος, τί εἶχεν ἀπογεῖναι; Ἄτυχῆς Νίκος, νὰ τὴν ἔφθανον οἱ στεναγμοὶ του ἀράγε; Ὅσακις ἤκουε τὸ ὄνομά της, ἔφερε τὸν βραχίονα εἰς τὸ μέτωπον, καὶ ἔκρυπτε τὴν μορφήν ὑπὸ τὴν μακρὰν χειρίδα. Ἰδὼν ὁ Μηλιόνης τὴν συνηθειάν του ταύτην, ἔπαυσε νὰ τῷ ὁμιλῆ περὶ τῆς μνηστῆς του. Ὁ Νίκος, ἂν καὶ δὲν ἐφαίνετο ἐξησκημένος εἰς τὰ ὄπλα, μίαν χάριν ἐζήτησε παρὰ τοῦ Μηλιόνῃ, ἥτοι, ἂν ἀποφασίση τὸν θάνατον τοῦ Κατῆ, νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ τὸν φονεύσῃ αὐτὸς. Ὁ κλέφτης ἐμεδίασε.

ΣΤ'

Βεβαίως φύσει ἐραστής τοῦ καλοῦ πρέπει νὰ ἦτο ὁ πλούσιος γαιοκτήμων Χελὴλ ἐφένδης, ὅστις εἶχεν οἰκοδομήσει τὴν φωλεάν του ἐπὶ γρυφικωτάτης κοιλιάδος, περιβαλλομένης πενταχόθεν ὑπὸ φυτειῶν, θάμνων καὶ ἀναδενδράδων. Καὶ πολὺ δύσκολος πρέπει νὰ ἦτο ἡ νέα Βάσω, ἂν δὲν ἦτο εὐχαριστημένη ἐκ τῆς εὐαρέστου ταύτης κατοικίας. Ὁ μάλιστα ἀμερόληπτος τῶν δικαιοτήτων, ὁ εἰλικρινέστατος τῶν ἀνθρώπων, ἂν προσεκλεῖτο νὰ συγκρίνῃ τὴν πενιχρὰν οἰκίαν τοῦ πατρός της μὲ τὴν ἀνθηρὰν ταύτην ἔπαυλιν, ἀυθορμήτως σχεδὸν ἔμελλε ν' ἀποφανθῆ ὅτι ἡ Βάσω ἦτο πολὺ εὐτυχῆς ἀλλάξασα κατοικίαν.

Ἡ ἔπαυλις ἀπέειχε περὶ τὰ δισχίλια βήματα ἀπὸ τῆς ἐγγυτέρας κώμης. Περιεβάλλετο δὲ ὑπὸ ἐλαιῶνων καὶ ἀμπέλων χιλιάδων πλέθρων τὴν ἔκτασιν, ὧν τὸ τρίτον σχεδὸν ἀνήκειν εἰς τὸν Χαλῆλ.

Ἄλλὰ πτωχαὶ τινες νεάνιδες ἦσαν πάλαι ποτέ, ὡς φαίνεται δύσκολοι, καὶ ποτὲ δὲν εὐχαριστοῦντο. Ἡ Βασίλω ἐκτὴν ἤδη ἡμέραν ἔκλειεν ἀδιακόπως ἐνθυμουμένη τοὺς γονεῖς της.

Εἰς μάτην ἡ μαύρη Φατμέ, ἡ οἰκονόμος τοῦ χαρμεῖου, τῇ ἀπέτεινε θωπευτικώτατα τὸν λόγον. Εἰς μάτην τῇ ἐδείκνυε τὰ κάλλη τῆς φύσεως καὶ τῇ προσέφερεν ἄνθη νὰ ὀσφρανθῆ. Ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους συμπεριεπάτου εἰς τὸν ὑπὸ δ' κτωτοῦ περιβαλλόμενον μέγαν κῆπον. Ἡ Βάσω σπανίως ἀπῆντα εἰς τὰς ἀφρόνους παρακλειούσας τῆς ἐβενόχρου γυναικός.

—Κύτταξε τί ὠραῖα γαρούφαλα, Βάσω, κύτταξε καὶ τὰ τριαντάφυλλα καντεύουν ν' ἀνθήσουν. Ἰδὲ γάστρις βασιλικό, δενδρολίθινα, μενεξέδες. Ὅλα αὐτὰ ἰδικὰ σου, κόρη μου. Θὰ γένης μεγάλη χανούμη, παιδί μου. Κανεῖς δὲν θὰ ἔχῃ τὸ ροζικὸ σου. Ὅλαις θὰ σὲ φθονοῦν. Θὰ εἶσαι ἡ σελμὲ ἡ πλέον ἀγαπημένη τοῦ ἐφένδῃ. Θὰ ἔχῃς ὅλα τὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς πόδας σου. Κλαίεις πάλι;

Τῷ ὄντι ἡ νέα εἶχε κρύψει τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖρας ἀκούουσα ταῦτα.

Ἡ μαύρη, τῆς ἔλαβε τὴν χεῖρα καὶ ἀνεσήκωσεν αὐτῆς τὴν κεφαλὴν.

—Εἶνε παράξενον νὰ ἔχῃς ὄρεξι νὰ κλαίης, παιδί μου. Καὶ τί σοῦ κάμαμε; Ποιὸς σ' ἐμάλωσε; Μὴ δὲν εἶσαι ἡ πλέον καλότυχη καὶ ἡ γκιουζέλ μπάς τοῦ χαρμεῖου;

Ἀντίρροπον αἰσθημα λύπης, ἡ ἀμπωτις αὐτῆ τῆς ὀργῆς, τῆς πλημμυρούσης τὰς θλιβομένης καρδίας, εἶχεν ἀποξηράνει τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νέας, ὡς ν' ἀπερροφήθησαν ὑπὸ τῆς κλιούσης τὰς παρειάς της φλογός.

—Καὶ ὅλοι σὲ ἀγαποῦν ἐδῶ, Βάσω, ὅλοι σὲ ζηλεύουν. Καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχῆς, θὰ ζήσης ὑπερήφανα ὡς Σουλτάνα εἰς τὸ σαράγι τοῦτο, Βασίλω. Καὶ τί σοῦ λείπει; Νὰ, κύτταξε ἀπὸ τὸ καφάσι νὰ ἰδῆς. . . ὅλα τὰ βλέπεις ἔξω, καὶ τίποτε δὲν σὲ βλέπει, πᾶρξ ὁ οὐρανός. Διὰ τί στενοχωρεῖσαι; Μήπως τάχα θαρρεῖς, γιὰ νὰ σοῦ πῶ. . . (καὶ ἡ Μαύρη προσελθοῦσα ἐγγύτερον, ἐταπείνωσε τὸν τόνον τῆς φωνῆς) μήπως θαρρεῖς ὅτι ἡ χανούμισσα δὲν ἔχουν τὴν ἄδεια νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄνδρες; διὰ τί τάχα εἶναι τὰ καφάσια; διὰ νὰ κρύφτουν τὴν χανούμισσα ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες δὲν εἰμποροῦν νὰ κρυφτοῦν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς χανούμης. Αἱ χανούμισσες εἶνε σὰν τὰ λούλουδα, ὅπου ἄνθουν μέσα εἰς τὰς γάστρας, σὰν τὰ πουλιὰ ποῦ κελιδοῦν μὲς τὰ κλουδιά, σὰν τ' ἀστέρια ποῦ φέγγουν ἐκεῖ ἐπάνω. Ἡ κάθε μιὰ χανούμισσα εἶνε εὐτυχεστέρα ἀπὸ χιλιάς χριστιανίας, ὅπου ἀνακατόνονται μὲ τοὺς ἄνδρες καὶ χάνουν τὴν δρόσον τους, κι' ὅπου κάμνουν ὄλαις τὰς δουλειὰς καὶ ὑποφέρουν ὅλα τὰ βάσανα τῶν ἀνδρῶν.

Ἡ νέα ἔβλεπεν ἀλλαχόσε, καὶ δὲν ἤκουε πλέον τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῆς Μαύρης τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη κρότος ἀνωθεν τοῦ δικτυωτοῦ, ἐκ τοῦ μέρους τοῦ χαρμεῖου. Ἡ Φατμέ, ἥτις ἦτο ἔμπειρος τῶν πραγμάτων, ἔνευσε πρὸς τὴν νέαν. Αὕτη οὐδὲν ἐνόησε.

— Δὲν κατάλαβες τί τρέχει; τῇ εἶπεν ἡ γυνὴ αὕτη. Ἄκουσες ἀπάνω 'στὸ καφάσι; Εἶνε μία ἀπὸ τὰς γυναικὰς τοῦ ἐφένδῃ, ἡ Σουλμινιέ. Σ' ἐνόησε πῶς εὐρίσκεισαι εἰς τὸν κῆπον καὶ ἦλθε νὰ σὲ περιεργασθῆ. Δὲν ξέρεις πόσον σὲ ζηλεύουν! Πολὺ καλὰ ἔκαμεν ὁ ἐφένδης νὰ σὲ βάλῃ

χωριστὰ νὰ κατοικήσης. Εἰμποροῦσαν νὰ σέ φαρμακώσουν.

Ἡ νεᾶνις ἐφρικίασεν. Ἡ πρὸς τὴν ζωὴν ἐμψυτος ὄρμη διεγέρθη ἐν αὐτῇ.

— Νὰ μὲ φαρμακώσουν; εἶπε· καὶ τί κακὸ ταῖς ἔκαμα;

— Δὲν ἐξετάζουν ἐκείναις τί ταῖς ἔκαμες, βλέπουν ὅπου σὲ ἀγαπᾷ πλείοτερον ὁ ἐφένδης.

Ἡ νεᾶνις ἔκυψε, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ. Πάλιν τὸ κύμα τῆς ὀργῆς τὴν ἀπέπνιγε καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ. Ἡσθάνετο παράδοξον καὶ φρικιῶδη ἀποστροφὴν ὅτε ἤκουε τὴν λέξιν ταύτην, ὅτι ὁ Χαλὴν τὴν ἠγάπα. Ἄλλην ἐρμηνεῖαν παρὰ τὰ δάκρυα δὲν εὔρισκε τοῦ αἰσθήματος τούτου.

Ἐντούτοις βήματα ἠκούσθησαν τὴν στιγμὴν ταύτην, καὶ μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη ὁ Χαλὴλ προσερχόμενος. Ἡ Φατμὰ ἠγέρθη, καὶ ὡς ἐφαίνετο ἡρώτα διὰ τοῦ βλέμματος ἂν ὤφειλε ν' ἀποχωρήσῃ. Ἄλλ' ὁ Χαλὴλ τῇ ἔνευσε νὰ μείνῃ.

Προσελθὼν δὲ εἰς τὴν νεάν ἤρχισε νὰ τὴν φιλοφρονῆται, ἐρωτῶν αὐτὴν περὶ τῆς ὑγείας της. Αὐτὴ οὐδὲν ἀπήντα.

— Ἦθελα νὰ σ' εἶπω κᾶτι ἄλλο, τῇ εἶπεν ὁ ἀγᾶς.

— Τί ἄλλο;

— Ἐπρεπε νὰ μείνωμεν μίαν στιγμὴν μόνοι.

Τότε ἡ νεά, ἥτις δὲν εἶχε σεισθῆ ἀπὸ τῆς θέσεώς της, ἰδοῦσα ὀρθίαν τὴν Μαύρην τῇ εἶπε·

— Μείνε, Φατμὰ, μὴν πᾶς πουθενά.

Καὶ προσέθηκε πρὸς τὸν ἀγᾶν στραφεῖσα·

— Εἴπαμεν, ἡ Φατμὰ θὰ εἶνε πάντοτε μαζὺ μου.

Ὁ ἀγᾶς ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ εἶπε:

— Ἄς γένη τὸ θέλημά σου, κουζούμ, ἀλλ' ἤθελα νὰ σοῦ πῶ κᾶτι...

— Εἰμπορεῖς νὰ μοῦ τὸ πῆς νὰ εἶναι κ' ἡ Φατμὰ ἐδῶ.

— Εἶναι πολὺ καλό... καὶ πολὺ κακὸ διὰ σένα.

— Πολὺ καλό καὶ κακό...

— Εἶναι διὰ τοὺς γονεῖς σου...

— Διὰ τοὺς γονεῖς μου, εἶπε τρέμουσα ἡ κόρη. Δὲν μοῦ τὸ λέγεις; Τί σὲ πειράζει ἡ Φατμὰ ἂν εἴν' ἐδῶ;

— Ἄς εἶναι, εἶπεν ὁ ἀγᾶς, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Σ' εἶπα ὅτι οἱ γονεῖς σου ἔφυγαν ἀπὸ τὸ σπίτι τους.

— Μοῦ εἶπες.

— Καὶ δὲν εἴξευρε κανεὶς ποῦ βρίσκονται.

— Μοῦ εἶπες.

— Τώρα ὅμως τὸ ζεύρουν. Ἡ ἐξουσία ἡῶρε τὸ καταφύγι τους.

Ἡ νεά ἐνέτεινε τὴν προσοχὴν.

— Καὶ οἱ ἀγάδες ζητοῦν ἐκδίκησιν.

— Ἐκδίκησιν! ἐπνέλαβε μετ' ἀγανακτήσεως ἡ νεᾶνις.

— Ἐκδίκησιν διὰ τὸν κατῆν, ὅπου τὸν ἄρπαξεν ὁ κλέφτης ἀπὸ τὸ τζαμί.

— Καὶ τί φταίγουν οἱ γονεῖς μου;

— Ὁ κλέφτης αὐτὸς δὲν εἶναι νοννός σου;

— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε;

— Τὸ ἔμαθα.

Ἡ νεά ἔκαμε νεῦμα ἐνδοιασμοῦ.

— Αἶ, καὶ ἂν εἶναι νοννός μου; ἐψέλλισε.

— Δὲν λέγω ἐγὼ ὅτι φταίγει ὁ πατέρας σου τίποτε. Οἱ ἀγάδες φωνάζουν ὅτι ὁ Μηλιόνης τὸ ἔκαμε διὰ νὰ ικανοποιήσῃ σέ, καὶ ὅτι ὁ πατέρας σου ἦτον συνεννοημένος.

Ἡ νεά ἐσκέφη ἐπὶ στιγμὴν καὶ εἶπε μετ' ἀρκούσης εὐστοχίας:

— Δυνατὸν νὰ τὸ ἔκαμεν ὁ... νοννός μου διὰ νὰ ικανοποιήσῃ ἐμέ... ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ 'πῆ ὅτι ὁ πατέρας μου ἦτον συνεννοημένος.

— Διατί λοιπὸν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ χωριό; ἀντέλεξεν ὁ ἀγᾶς.

— Καὶ πάλιν δὲν φαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦτο ὅτι ἦτον συνεννοημένος. Διότι ἴσως νὰ ἐφοβῆθη κ' ἔφυγε.

— Τί νὰ φοβηθῆ;

— Τί νὰ φοβηθῆ! ἐπανάλαβε μετ' ἀηδίας ἡ νεά· καὶ ἡ λέξις αὕτη ἐξέφραζεν ὅλην τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀποστροφὴν της πρὸς τὸν ἀγᾶν.

— Τῷ ὄντι δὲν εἶχε νὰ φοβηθῆ τίποτε, προσέθηκεν εἰρωνικῶς.

— Βέβαια, εἶπεν ὁ Χαλὴλ, κατὰ γράμμα ἐρμηνεύων, ὥστε δὲν εἶχε λόγους νὰ φύγῃ.

Ἡ νεά ἐσιώπησε.

— Δι' αὐτὸ οἱ ἀγάδες λέγουν ὅτι εἶχεν εἴδῃσιν ἀπὸ τὸν Μηλιόνην, ἐπανάλαβεν ὁ ἀγᾶς.

— Τέλος, καὶ ἂν εἶχεν εἴδῃσιν, ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις, ἦτον εἰς τὸ δίκαιόν του.

— Διατί;

— Δὲν μοῦ εἶπες ὅτι ὁ κατῆς αὐτὸς εἶχε δικαιοσύνη τὴν διαγωγὴν σου;

— Ναι.

— Τότε καλὰ τὸν ἔκαμε κ' ὁ νοννός μου, εἶπε τολμηρῶς ἡ νεά. Καὶ ὁ πατέρας μου, ἂν ἦτον συνεννοημένος, καλὰ ἔκαμε.

Ὁ ἀγᾶς περιῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς ἀμηχανίαν, καὶ δὲν εἴξευρε τί ν' ἀπαντήσῃ. Ἐντούτοις ἔλαβε θάρρος καὶ ἤρχισε ν' ἀπολογῆται διὰ μακρῶν. Αὐτὸς δὲν ἔπταειν ὅτι τὴν ἀπήγαγεν, ἀλλ' ὁ πατὴρ της, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ τῷ τὴν δώσῃ. Αὐτὸς δὲν ἐπεθύμει τὸ κακόν της, δὲν ἤθελε νὰ τὴν βλάβῃ. Καὶ ἂν μὲ τὸν καιρὸν δὲν τὴν ἔπειθε νὰ γείνη σύζυγός του, εἶχε σκοπὸν νὰ τὴν ἀπολύσῃ, οἰκειοθελῶς.

— Διατί ὄχι τώρα; εἶπεν ἡ κόρη.

— Ἐλπίζω, γιὰβροῦμ, ἀπήντησεν ὁ ἀγᾶς.

Ἐὰν ἡ ἐλπίδα μου εὐρεθῆ ἀπατημένη, τότε θὰ σ' ἀφήσω.

— Καὶ τί σοῦ φταίγει ὁ πατέρας μου καὶ τὸν κατατρέχεις; Δὲν φτάνουν ὅλα τὰ ἄλλα;

— Ἐγὼ δὲν κατατρέχω, μικρὴ μου, τὸν πατέρα σου. Ἐγὼ κακὸν δὲν τοῦ θέλω. Διὰ καλὸν σοῦ τὸ εἶπα. Φταίγουν οἱ ἀγάδες, ὅπου τὸν κατηγοροῦν ὡς συνένοχον τῶν κλεφτῶν, ὅπου ἀρπαζάν τὸν κατῆν. Φταίγεις ἐσὺ ἂν ἐπῆρε σκλάβον τὸν κατῆν ὁ νοννός σου; Ἄλλο τόσο φταίγω κ' ἐγὼ ἂν κατατρέχουν οἱ ἀγάδες τὸν πατέρα σου. Ὅπως κ' ἂν εἶναι, ἡμπορῆς ἐσὺ νὰ τοῦ κάμης καλόν, διότι κινδυνεύει.

— Καὶ πῶς ἡμπορῶ; εἶπε τρέμουσα ἡ νέα.

— Νὰ μὲ δεχθῆς δι' ἄνδρα σου, εἶπεν αὐθαδῶς ὁ ἀγάς.

Ἡ νέα ἤθελε νὰ εἶπῃ ποτέ! ἀλλ' ὁ φόβος τῆς ἔκλεισε τὸ στόμα.

— Ἐχεις καιρὸν νὰ συλλογισθῆς, ἐπανελάβεν ὁ Χαλῆλ. Θὰ πασχίσω κ' ἐγὼ νὰ ἐμποδίσω τοὺς ἀγάδες νὰ μὴ τὸν ἐγκαλέσουν.

Ἡ νέα ἐταπείνωσε τὴν κεφαλὴν. Ὁ ἀγάς ἀπῆλθεν ἀφήτας αὐτὴν ἄκρως ἀδημονοῦσαν.

Ἦρχισε νὰ ἐνοῆ τὴν θέσιν τῆς καὶ νὰ πείθεται ὅτι δὲν εἶχεν ὄπλα νὰ ἀνθίσταται κατὰ τοῦ ἀγά. Ὁ ἥλιος ἐκλινε πρὸς τὴν δύσιν καὶ ἡ νέα ἀπεσύρθη μετὰ τῆς Φατμάς εἰς τὸν θάλαμον.

Τὸ σκότος καταπίπτον ἐπὶ τὴν γῆν, τῆ ἐκόμιζε πάντοτε βαθεῖς καὶ μυστηριώδεις φόβους. Ἄλλ' ὁ καλύπτων τὴν ψυχὴν αὐτῆς ζόφος διεσχίζετο ἐνίοτε ὑπὸ ἀστραπαιῶν ἐλπίδων. Ἄν ὁ νοννός τῆς, ἂν ὁ μέγας αὐτὸς κλέφτης, οὗ τὸ ὄνομα ἐφοβοῦντο οἱ Τούρκοι, ἤρχετο μὲ τὸ ἀσκέρι του νὰ διαρρήξῃ τὰς θύρας τῆς βδελυρᾶς ἐκείνης εἰρκτῆς καὶ νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ!...

Z'

Τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὁ Χρῆστος Μηλιόνης πρῶτος ἀρματολὸς τῆς Ἀκαρνανίας, ἐπεμψε κρύφα χωρικὸν διαγγελέα πρὸς τὸν Χαλῆλ ἀγάν.

Ὁ διαγγελεὺς οὗτος ἦτο κομιστὴς γραφῆς, ἣν εἶχε παραγγείλει νὰ γράψωσιν ὁ Μηλιόνης. Ἡ γραφὴ ἔλεγε περίπου:

«Χαλῆλ Ἄγά, σὲ χαιρετῶ. Εἰξεύρεις ὅτι ἡ νέα ὅπου ἐπῆρε εἰς τὸ σαράκι σου, εἶνε βαφτιστικὴ μου. Ἡ κόρη αὐτῆ ἦτον ἀρραβωνισμένη, καὶ ἔκαμες πολὺ κακὰ νὰ τὴν ἀρπάξῃς. Ἄλλ' ἂν ἐσὺ ἔκαμες κακὰ, ὁ κατῆς τῆς Ἄρτας ἔκαμε χειρότερα, νὰ σὲ βγάλῃ ἀθῶον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ἀπ' ὅλους καλλίτερα ἔκαμα ἐγὼ, ὅπου ὑπῆγα τὴν Παρασκευὴν μὲ δύο παλληκαριά μου καὶ μὲ καμπόσους μονόματους, καὶ ἀρπάξα τὸν κατῆν ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ τζαμί τῆς Ἄρτας. Εἶχα διαθέσιν νὰ κάμω καὶ εἰς ἐσὲ τὸ ἴδιον, ἀλλ' οἱ σύντροφοί μου δὲν τὸ κατὰφεραν. Δὲν πειράζει. Τώρα ἂν θέλω, ἡμπορῶ νὰ σὲ κάμω στάχτη μέσα ἔστω σπίτι σου, σοῦ τὸ

λέγω ἀκάκιωτα. Δὲν τὸ κάμνω, διατὶ θέλω νὰ μοῦ δώσης ὀπίσω τὴν βαφτιστικὴν μου καὶ νὰ σοῦ δώσω κ' ἐγὼ ὀπίσω τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας. Χέρι μὲ χέρι. Γράψε μου γραφὴν μὲ τὸν ἴδιον ἄνθρωπον νὰ ξεύρω. Ταῦτα καὶ μένω. **Χρῆστος Μηλιόνης».**

Τὴν φορὰν ταύτην χειρότερον τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτας ἐπράξεν ὁ Χαλῆλ ἀγάς, ὅστις χωρὶς μὴδὲ ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς τὴν ἐνδιαφερομένην νέαν τὴν γραφὴν ταύτην τοῦ κλέφτου, ἔπιασε καὶ αὐτὸς κ' ἐγράψε γραφὴν ἰδιοτελεστάτην καὶ ἐπισφαλεστάτην, οὕτως ἔχουσιν:

«Χρῆστο Μηλιόνη, σὲ χαιρετῶ. Ἐλαβα τὸ γράμμα σου, καὶ εἶδα νὰ μοῦ γράφῃς νὰ σοῦ δώσω ὀπίσω τὴν βαφτιστικὴν σου, διὰ τὴν μοῦ δώσης τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας. Δὲν εἰξεύρω ἂν ἡ βαφτιστικὴ σου σοῦ εἶναι χρήσιμη, ἀλλ' ὁ κατῆς τῆς Ἄρτας δὲν μοῦ χρειάζεται ἐμένα. Καὶ τὴν βαφτιστικὴν σου δὲν εἰμπορῶ νὰ σοῦ τὴν δώσω, διότι μὲ θέλει ὡς ἄνδρα τῆς καὶ εἶναι γυναικία μου, καὶ ὁ ἱμάκης εὐλόγησε τοὺς γάμους μας. Ἄν δὲν ἤθελε νὰ γείνη γυναικία μου, θὰ σοῦ τὴν ἔδινα. Ἄλλ' αὐτὴ ἠθέλησε μοναχὴ τῆς. Ὅσον διὰ νὰ κάψῃς τὸ σπίτι μου, καθὼς μὲ φοβερίζεις, φεύγω ἀπὸ σήμερα ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν, καὶ κλείσμαι εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἄρτας, καὶ ἂν θέλῃς ἐκεῖ ἔλα. Δὲν θὰ εὔρης ἄλλον κατῆν διὰ νὰ τὸν πάρῃς σκλάβον. Ταῦτα καὶ μένω. **Χαλῆλ ἀγάς».**

Τώρα ἂν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἔδιδεν εὐθὺς διαταγὴν νὰ θανατώσῃ τὸν κατῆν καὶ τοὺς δύο ἀγάδες, (οἱ δεῦτεροι ὅμως δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν του, διότι οἱ Τσεκουραῖοι ἐστρατοπέδευον ἀλλαχοῦ τὰς ἡμέρας ἐκείνας) βεβαίως δὲν θὰ ἦτο ἔνοχος. Καὶ ὅμως δὲν ἐπράξε τοῦτο. Εἰς τὸ γράμμα τοῦ ἀγά, δι' οὗ ἀνήγγελλεν οὗτος πομπῶς ὅτι ἡ νέα εἶχε γείνει ἐκούσα σύζυγός του, ὁ ἔμπειρος κλέφτης ὠσφράνθη τὸ ψεῦδος. Ἐὰν ἐγράφεν εἰλικρινῶς, ὅτι ἐκδυσχεῖσα κατέστη ἡ κόρη σύζυγός τοῦ Τούρκου, τότε θὰ τὸν ἐπίστευεν ὁ Χρῆστος. Ἀλλὰ τὸ στομφώδες τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸν κατέστησε φιλόποπτον.

Ὁ Χρῆστος ἔβαλε κατασκόπους ἵνα δυνθῶσιν ν' ἀνακαλύψωσι τι. Ἄλλ' οὐδεμίαν ἀσφαλῆ εἶδον τῶ ἐκόμισαν καὶ οὗτοι.

Ὁ Μηλιόνης εἶχεν εὐκρινῆ συνείδησιν τῆς θεσεως του ἀπέναντι τῶν Τούρκων. Προέβλεπεν ὅτι ἐμελλε νὰ κηρυχθῆ ἀντάρτης παρὰ τῆς ἐξουσίας. Διότι μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ὁ Χρῆστος ἦτο ὑπόσπονδος, καὶ ἐνομιζέτο σύμμαχος καὶ ὑποτελὴς τῆς Πύλης. Ἡ παρασπονδία προῆλθεν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Ἡ ἀρπαγὴ τῆς κόρης ἐκείνης καὶ ἡ παράδοξος ἀπόφασις τοῦ κατῆ ἀπετέλουν τὴν παρασπονδίαν, καθ' ἣν ἔνοιον εἶχεν ὁ κλέφτης περὶ τοῦ πράγματος. Δὲν ἠδύνκτο πολεμιστῆς αὐτὸς νὰ ὑπομείνῃ τοιαύτην ὕβριν

γενομένην πρὸς τὴν ἀναδεκτὴν του. Ὄφειλε νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἔγκλημα τοῦτο, ἂν καὶ μετὰ τὴν τιμωρίαν, τὰ πράγματα δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ πρότερον καθεστῶς.

Διότι ὁ Χρῆστος εἶχε βεβηλώσει τὸ τζαμίον τοῦ Ταχῆρ, τόπον ἄβαντον καὶ ἀπάτητον εἰς τοὺς ἀπίστους, τόπον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μωαμεθανικὸν τέμενος ἱερὸν καὶ ἄσυλον, ἔχοντα ὡς ἰδιαιτέρον προνόμιον τὴν ἰδιότητα ταύτην. Καὶ ὁμολογουμένως ὁ κλέφτης, ὅτε εἶχεν ἀποφασίσει νὰ εἰσβάλῃ βιαίως εἰς τὸ τζαμίον, διὰ ν' ἀρπάσῃ τὸν κατῆν, ὄφειλε ν' ἀναλογισθῇ ταῦτα πάντα. Διὰ τοῦτο δὲν παρεπονεῖτο σήμερον, ἂν ἐκινδύνευεν. Ἐγίνωσκε δὲ καλῶς ὅτι καὶ ἂν ἀπέδιδε τοὺς αἰχμαλώτους, ὅπερ μόνον ἀντὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἀναδεκτῆς του ἠδύνατο νὰ πράξῃ, πάλιν δὲν ἐξησφαλιζέτο ἀπέναντι τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Ἄλλ' ὅμως ἐπεθύμει διακαῶς ν' ἀποδοθῇ ἡ ἀπαχθεῖσα κόρη εἰς τοὺς γονεῖς της, ν' ἀπολύσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς Τούρκους, καὶ τότε εὐχαριστημένος θὰ ἦτο ἂν ἀπεκηρύττετο. Διότι ἔμελλε νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος τοῦ καθήκοντος, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ συνειδῶτος. Ἄλλ' ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη τοῦ Χαλῆλ ἦτο ἄλλη ἀπροσδόκητος ἀναβολὴ τῆς λύσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔμαθεν ὅτι οἱ ἀγάδες τῆς Ἄρτης καὶ τῶν περιχώρων παρεσκευάζον στρατεῖαν κατ' αὐτοῦ. Περιεμένετο δὲ ἡ ἀποκηρύξις νὰ ἔλθῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ μὴν, οἱ φανατικώτεροι ἐπέμενον νὰ προλάβωσι τὴν ἀποκηρύξιν ταύτην βεβαίαν ἄλλως νομιζομένην. Προσέτι ἔλαβε καὶ ἀλλαχόθεν ἐπιβεβαίωσιν τῆς εἰδήσεως ὅτι συνήνεσεν ἡ ἀναδεκτὴ του νὰ καταστῇ τοῦ Τούρκου σύζυγος.

Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μανθάνει ὅτι ἡ ἐστρατεία, ἐξ Ἄρτης ὁρμωμένη, εἶχεν ἤδη ἐκινήσει κατ' αὐτοῦ.

Τότε ὁ κλέφτης ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ διέταξε νὰ θανατώσῃ τὸν κατῆν καὶ τοὺς δύο ἀγάδες.

(Ἐπεται συνέχεια).

A. ΠΑΠΑΔΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ

καὶ ἡ ποίησις τῶν βυζαντιναῶν σφραγίδων.

A'.

Ὁ διατρίβων περὶ τὴν ἀρχαίαν τέχνην δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅλον τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς καὶ τὴν χάριν περιοριζόμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρμού τοῦ Πραξιτέλους, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ σπουδάσῃ καὶ περὶ τὰ μικροῦργήματα τῶν ἀρχαίων τὰ ἐξ ὀπτιῆς γῆς καὶ ὑέ-

λου, τὰ νομίσματα καὶ τοὺς σφραγιδολίθους. Ὁμοίως καὶ ὁ ἀποθαυμάζων τὴν χάριν τοῦ ἔπους τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὕφος τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ δράματος θὰ μείνῃ ἄγευστος ἐν μέρει τῆς ὅλης ἀρετῆς τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως ἂν ἀγνοήσῃ τὸ ἐπίγραμμα, τὴν μικρογραφίαν ταύτην τῆς Ἑλληνίδος Μούσης. Ὡς δ' εὐφυῶς ἐρρήθη ὅτι ὁ σφραγιδολίθος τῶν ἀρχαίων εἶνε οἶόν τι ἐπίγραμμα τῆς ἀρχαίας τέχνης, οὕτω δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν περὶ τοῦ ἐπιγράμματος ὅτι εἶνε ὁ δακτυλιόλιθος τῆς ἀρχαίας ποιήσεως. Παρὰ λαφῆ ἐξόχως ῥητορικῶ καὶ δηκτικῶ καὶ ζῶντι βίον μάλιστα ὑπαίθριον ἢ γέννησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἐπιγράμματος ἤτο τὸ φυσικὸν καὶ οἰκεῖον. Μία ἐπιτοχῆς ἔννοια, ἐν ἐπιτήθειον προσφώνημα, ἡ εὐστοχῆς εὐρεσις τοῦ χαρακτηριστικῆς, τοῦ ἐπικαίρου, τοῦ εἰκονικοῦ, τοῦ δηκτικοῦ, τοῦ σκωπτικοῦ, συνδεομένη μετὰ σοβαρᾶς βραχυλογίας, ἀπετέλει τὸ ἐπίγραμμα. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς κλασικοῖς χρόνοις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπαραίτητον προῖον τοῦ καλοῦ ἐπιγράμματος ἢ συντομία. Κατὰ τὸν ἐπιγραμματοποιὸν Κύριλλον

Πάγκαλόν ἐστ' ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον ἦν δὲ παρέλθῃς τοὺς τρεῖς, βαψφῶδες, κοῦν ἐπίγραμμα λέγεις.

Καὶ δὲν ἐτηρεῖτο μὲν ἡ ἀρχὴ αὕτη πάντοτε· ἀλλ' ὅμως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὰ ἄριστα τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων εἶνε μνημεῖα βραχυτήτος. Ὁ ἀρχαῖος ἐλληνικὸς κόσμος δὲν ἐνετρυφά εἰς τὸ κολοσσαῖον· μία τῶν κυριωτάτων αὐτοῦ ἀρετῶν ὑπῆρχε τὸ σύμμετρον καὶ εὐπερίγραφον. Οὕτω δύο μόνον στίχοι ἤρκεσαν εἰς τὸν Σιμωνίδην ὅπως περιλάβῃ διὰ μεγαληγόρου ἀπλότητος πᾶν ὅ τι ἠθέλησε νὰ εἴπῃ περὶ τῶν μεγάλων νεκρῶν τῶν Θερμοπυλῶν. Οὕτω διὰ τεισάρων μόνων στίχων παρέστησεν ὁ Πλάτων τὴν Λαῖδα ἀναθέτουσαν εἰς τὴν Παφίαν τὸ κάτοπτρον ὅπερ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δεῖξῃ τὸ ἐξέει παρελθὼν αὐτῆς κάλλος. Δι' εὐγράμμων χαρακτηριστῶν ἐγκολαπτόμενα ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων σπηλῶν ὅτε μὲν ἦσαν χαρακτηριστικὴ δῆλωσις τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ γένους τοῦ θανόντος, ὅτε δὲ συκινητικὴ κραυγὴ ὀδύνης καὶ ἄλλοτε ἠθικὴ παραινέσις πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας, συχνότατα δὲ εἰκῶν ἀφελῆς ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆς τοῦ βίου τοῦ μεταστάντος. Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων, μάλιστα τῶν ἀττικῶν, διαπνέει τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο, εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἰδιάζον αἰσθημα τῆς εὐθανασίας ὅπερ εἰς τὸ μάρμαρον ἐνέγλυψεν ἡ ἀτθικὴ σμίλη.

Σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, ἀγαθότης καὶ ἀρετὴ εἶνε αἱ κυριώταται τῶν εἰς τοὺς νεκροὺς ἀναφερομένων ἰδιοτήτων. Δὲν εἶνε ἄμοιρα σφόδρος ὀδύνης τὰ ἐπιτύμβια τῶν ὠκυμῶρων, ἦτοι πρὸ ὄρας θανόντων, τῶν ἀκάκων νηπίων, τῶν ἐφήβων, τῶν ἀγάμων παρθένων ἢ τῶν κειμένων μακρὰν τῆς πατρῶας γῆς. Ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ἀνυμφεύ-